

Пре неких десет година, када сам се уписао на Правни факултет (на ком се, срећом по себе, нисам задржао) имао сам прилику да слушам предавања која нису била усмерена само на објашњење правних система већ и на културолошке разлике разних народа које утичу на стварање права у њиховим заједницама. У објашњавању тих разлика кад су западни део и источни део некадашње Римске империје у питању највише се истицао професор Жика Бујуклић (чини ми се да је тад имао титулу доцента, али се извињавам ако сам погрешио) који је на основу те прве политичке поделе Европе на „источну“ и „западну“ (Дрина је, иначе, била јужна граница и тад) извлачио закључке који и данас звуче актуелно и могу се применити на читав низ односа између „нас“ и „њих“.

Карактеристична су била његова објашњења о карактеру тзв. „западног“ и нашег, „источног“ хришћанства:

- Где год одете у западну Европу, видећете да је њихово схватање духовности везано за простор, зато су им катедрале огромне и грандиозне, направљене тако да вас „оставе без даха“. Оне служе само једној сврси - да вас материјално, просторно задиве, док су наши, православни, такви да покажу да није потребна просторна величина да би неко поседовао импресивну духовност у себи. Људи са запада зато тешко схватају наше поимање религије, и често сам знао да чујем да им наша религија делује мрачно. Они једноставно не могу да виде светлост коју ми видимо... — рекао нам је једном приликом, када сам по први пут схватио да су разлике између „нас“ и тзв. „западњака“ можда доста веће него што сам био спреман да прихватим.

Било како било, након неког времена (а то је било време прве године након петооктобарских промена) пред нашу земљу неочекивано су почеле да се постављају гомиле услова (неко би рекао и уцена) које је требало испунити да бисмо стигли у тај „обећани западноевропски рај“. Тај процес је међутим почео да отвора многа битна питања која, чини се, из дана у дан постају све тежа. Рецимо, да ли су нас тај простор и материјалност који су онда биле оличени у велелепним катедралама, а данас (рецимо) у гломазним тржним центрима, до те мере омађијали да смо заборавили шта је оно што смо ми, и ако то јесте случај колика је мера тога? Да ли се управо у томе крије разлог зашто су нам готово сви јавни натписи, ако не на енглеском, онда написани на латиници (да није случајно зато што подсвесно мислимо да ћемо коришћењем латинице постати

ближи онима који је користе као своје писмо одвајкада)?

Тај дуализам који је нама очит, а њима (чини се) и не превише, можда се најбоље читава у покушајима вођења дијалога између наших људи који су нека врста домаћих експонената западњачког размишљања и начина живота и било кога другог од нас који је макар и мало скептичан по питању „европског безалтернативног раја“.

Имам утисак да сам безброј пута видео исту сцену на нашим ТВ станицама у разним емисијама које се дотичу политичких тема: „евроентузијаста“ по обичају почне да слаже широку и опширну причу о томе како смо пропатили деведесетих зато што се нисмо држали људских, мањинских и ко зна којих све не права (читај – нисмо слушали Запад), потом „евроскептик“ покушава да кратким аргументима опширну причу „евроентузијасте“ постави у неки оквир целовитијег сагледавања свих догађаја, што по устаљеном обичају тог „евроентузијасте“ изазове нервозне реакције (коју често знају да прате „тикови“ и грчење лица) након чега наступа салва флоскула којом се „евроскептик“ обасипа (попут оне да је „мали Милошевић“, да ће народ опет да гурне у ред за хлеб којег неће бити јер ће продавнице бити празне и да ће сво мушко становништво завршити на линији фронта). При томе „евроентузијаста“ јако ретко покушава да уђе у неку врсту правог дијалога, односно да покуша да на аргументе „скептика“ одговори неким својим, већ сваки аргумент друге стране назива „демагогијом“ (а често имам утисак да већина њих и не зна шта та реч означава) или „погрешним (Милошевићевим) размишљањем“. Дакле, из самог начина вођења такве врсте „дијалога“ углавном ћемо приметити да је прича „евроентузијаста“ општа, гломазна и у принципу површна, док је прича „евроскептика“ углавном сажета и суштинска. Зато се чини да у тим емисијама правог дијалога и нема, јер након сваке такве расправе стичемо утисак да је „евроентузијаста“ свесно игнорисао све оно што му је речено, јер кад би и за тренутак признао било какав аргумент који је у контратежи са политичким програмом који заступа (а то су већ чувени поклици типа „Европа нема алтернативу“) цела та „евроентузијастична“ конструкција распала би се као кула од карата, што не сме да се дозволи.

У том контексту смо виђали разне личности по нашим медијима како се служе врло непријатним и одбојним методама - између осталог непристојним причањем у исто време кад „евроскептик“ крене у своју аргументацију, затим заобилажење директног одговора на постављено питање неком опет прегломазном причом која је, чини се, научена као мантра која мора свакодневно да се понавља и сл. Таква атмосфера „дијалога“ за резултат даје апсурдност гледања или слушања таквих емисија, јер унапред сви већ знамо шта ће свака од страна рећи по ко зна који пут у задњих десет година. Све смо већ чули, сад слушамо само понављање једне исте приче и њених варијација. Проблем дакле није у томе што „евроскептици“ немају аргументе, већ зато што „евроентузијасте“ имају велику и шарену причу, која је као и поменути тржни центри са почетка текста

направљена да би се пре свега њој свет задивио и „остао без даха“, а не да би у њој стекао неки дубљи увид у себе, истину или сличне појмове које су на Западу постале спорне још од Ничеа.

То обесмишљавање дијалога данас поприма још једну своју димензију у српској вековној рани – на Косову. У овом тренутку се од званичног Београда тражи да настави дијалог с а Приштином, иако је досад тај „дијалог“ заправо само служио легализацији нелегалних потеза Приштине. Која је сврха дијалога кад је унапред одређен резултат? Кроз маглу ми се јавља председник Милутиновић кад је у Рамбујеу пре доста година новинаре упитао: „Зашто уопште преговарамо о било чему кад морамо на крају да прихватимо стране трупе?“.

Из свих тих разлога стичем утисак да ако не западна култура, а оно њени актуелни политички представници дијалог не схватају као нешто што служи договору и разумевању двеју страна, већ као један посебан фронт који само служи легализацији или признавању физичког или структуралног насиља које у том тренутку материјално моћнији врши над материјално слабијим. Прокламована слобода говора постаје апсурдна, јер и поред тога што је имамо свакоме ко размишља „другачије“ се одузима право да живи достојанствено као неко ко мисли „исто“. У том смислу слобода говора постаје само право људи чија гомила речи суштински не може да промени позиције реалне моћи, већ заправо само служи њеном очувању уз обавезно „бусање у груди“ таквих политичких система да код њих постоји „слобода говора“. Можда та слобода говора и постоји код њих, али сврха те слободе говора никада није била она сама по себи (што су изгледа они заборавили), већ је њена сврха била могућност промене власти и позиција моћи. Чак и у том смислу, „слобода говора“ опет делује као један велелепни и гломазни тржни центар у којем ћете нажалост само наћи нереално скупе производе који вам суштински и не требају.

Стога, као што сам већ закључио, вођење дијалога је можда и прецењено у овом тренутку кад су особе које су директно повезане са разним организацијама чија је једина сврха промовисање тзв. „западне тржишне економије и вредности“ (или тачније речено њеног најгорег дела) у питању. То су једноставно људи који на овај или онај начин имају непосредне личне користи од целе те политичке приче, те ће да игноришу сваки разуман аргумент који се пред њих постави а који не иде у прилог том програму. Можда је време да се више окренемо људима који су збуњени и неодлучни око тога него да водимо „дијалог“ са таквима.